

**Erasmi a Chokier Tractatus iurisdictionis ordinariae in
exemptos, illorumque exemptione ab ordinaria
iurisdictione**

in duos tomos distinct.

I. Scholia in Constitutionem Concilii Lateranensis. II. Conservatorias
Ecclesiasticas quaest. 130. III. Conservatorum Laicorum materiam,
Tribunali viginti duûm virum Leod. adoptatam comprehendens

**Chokier, Érasme de
Coloniae Agr., 1684**

Quæstio 102. Regulares exempti qui in partibus iudices aut conservatores
non habent, coram quibus agere vel conveniri possint.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61908)

rius vero qui convenitur secundaria, inter utramque adjunctionis seu interventionis speciem hoc interest, quod priori specie primo & principaliter conventus non desinit esse pars judicii, posteriori vero desinit, uti plenè alio in loco tractavi, *lib. 2. de jurisd. ord. in exempt. quest. 36. & 37.* Itaque si in prima adjunctionis specie exemptus sacris det judicio listi aut judicatum solvi, inanis erit ejusmodi datio, quia coram giudice incompetente seu non prorogabili præstita, nullius est momenti, *quia exemptus enim si de jure judicio listi esse non potest. v. lib. 1. quest. 47. nu. 1. de jurisd. ord. in exempt. uti præcedente questione ostendi, si autem in posteriore interventionis specie, qua exemptus causam ad suum judicem contrahit, ejusmodi cautiones præstet, valide erunt, quia coram giudice competente præstitæ obligant, & juris effectus efficiuntur, tot ut ff. judicatum solvi.*

QUÆSTIO CII.

Regulares exempti qui in partibus judices aut Conservatores non habent, coram quibus agere vel conveniri possunt.

SUMMARIUM.

1. Exempti alii sunt Clerici Sæculares, alii Regulares.
 2. Regulares de criminibus exceptis conveniuntur coram ordinario.
 3. Regulares conveniuntur coram ordinario, si illius infringant jurisdictionem, vel impingant in casus hic relatos.
 4. Quid si intra vel extra claustrum delinquant.
 5. Regularium claustralia delicta non spectant ad ordinarium.
 6. Quid si sumi scandalosa.
 7. Regularium delicta extra claustrum commissa, an subsiciantur cognitioni ordinarii & num. 9.
 8. Regulares faciendo contra eorum privilegia, non præjudicant superiori.
 10. Ad lites S. Joannis Hierosolimitani etiam si delinquant extra claustrum, puniri ab ordinario non possunt.
 11. Regulares an in causis visitationum subsint ordinario.
 12. Regulares an subsint ordinario per modum jurisdictionis contentiosa, tam agendo quam defendendo.
- Quæstio hæc paulò altius reperenda est & distinctionibus nonnullis explicanda. Exempti enim alii sunt Regulares, alii Clerici Sæculares. Quo ad exemptos Regulares, aut quæstio est de causis criminalibus, aut de civilibus, si de criminalibus quæstio sit, videndum est, an de criminalibus agatur exceptis, quale est

est hæreticos, aut aliis similibus notatis per Glossam in cap. volentes verb. instantia de privileg. in 6. Et per glo. in extra vag. inter cunctas §. servanti in verb. superiore de privileg. Et late à me lib. 2. de jurisdic. ord. in exempti. quest. 45. Et per totum discursum istum operis, & tunc coram ordinario poterunt conveniri, talvis tamen semper privileg. quæ illibata sunt, quamdiu de valida eorum revocatione non apparet. Idem dicendum est, si exempti impingant seu delinquant in Episcoporum jurisdictionem circa ea quæ Episcopis sunt concessa & ab eis prohibita, veluti si Regulares accedant ad Monasteria Episcopis subiecta sine ipsorum expressa licentia ex Bulla felicis recordationis Pii Papæ V. incip. circa pastoralis 4. Kalendas Junii anno ejus primo edita, vel audiant confessiones sine facultate eis facta, Conc. Trid. sess. 23. cap. 15. de Reg. vel quid committant circa Monialium clausuram ipsi Episcopis invitati, cap. sane ubi glo. verb. obedientiam de excessib. Prælatorum & illam Bullam Pii V. vel vocati ad publicas processiones venire recusant, Conc. Trid. cap. 13. de Regul. qua de nasteriis, Conc. Trid. sess. 25. de Regul. & Bulla d. Pii V. Vel prædicant scandala & errores in Ecclesiis etiam suorum ordinum, sess. 25. cap. 2. vel interdicta & festa per Episcopum privilegiata in eorum Diocesibus non observant, sess. 25. cap. 12. de regul. vel sine eorum licentia verbum Dei publice prædicant, sess. 25. cap. 12. sess. 24. cap. 4. vel in instituenda lectione in ipsorum Monasteriis negligenter procedunt, sess. 25. cap. 1. vel si dimissorias concedant, aut ordines conferant subditis secularibus, sess. 7. cap. 10. sess. 23. cap. 10. Vel si publice legant non facta prius professione fidei coram Episcopo loci, juxta bullam felicis recordationis Pii V. edita anno 1564. vel si in ipsorum Ecclesiis curatis non resideant, sess. 6. cap. 2. sess. 25. cap. 11. vel si extendant metas suorum privilegiorum, glo. cap. patenibus in verb. potius de privileg. in his enim & similibus casibus quos ego alio in loco adduxi, tract. de jurisdic. ord. in exempti. lib. 2. quest. 45. Episcopus jurisdictionem habet in exemptos, nisi privilegio exemptionis specificè illis & similibus casibus derogaretur, quod procedit, tam si delinquant intra claustra quam si extra, quia in prædictis Episcopus habet de jure fundatam intentionem supra omnes, Rota par. 1. divers. dec. 78. At vero si delinquant in aliis casibus, iterum est distinguendum, an intra vel extra claustra delinquant.

Si intra claustra delinquant, de claustralibus delictis nihil pertinet ad Episcopos, sed remanent sub jurisdictione & correctione suorum superiorum, rot. iii. de Regular. Si vero manendo intra claustra delinquant extra claustra, si talia delicta non sunt scandalosa & notoria, pariter Episcopus non potest in eos animadvertere, Conc. Trid. sess. 25. cap. 14. de regul. Ferretus conf. 69. n. 5. Navar. in cap. non dicam 12. quest. 1. cap. sane de excess. Prælat. Sed si delicta sunt scandalosa aut notoria extra claustra commissa, tunc potest Episcopus in eos animadvertere, Conc. Trid. d. cap. 14. sess.

74. *sess. 25. de regul. de instantia* autem quam Episcopus observare debet, hoc in casu videatur fuisse Paulus Fuscus Episcopus Sarnensis, *tract. de visitatione lib. 1. c. 8. Bulla Boromei Clem. 8. quam ego supra inferni §. 4. scholia. 54.*
- 7 Secundo autem casu, quando regulares manent extra claustra, & tunc aut delinquant extra ea, & ratione loci exempti cognitio spectat ad superiorem regularium, & iterum sub distinctione monasterii pro religionis servitio, nec non sub regulari observantia & pariter iurisdictione pertinet ad superiorem regularium, *cap. 14. sess. 25. de Regul. in Conc. Trid. Episcopique officio nihil aliud incumbet, quam ut superiori regularium scribat interque pro punitione, cap. qui verè 16. quest. 1. Fel. cap. licet ratione num. 11. de possit regulari dare licentiam, Conc. Trid. cap. sess. 25. de reg. dictaque loca sunt membra & dependentia à suis monasteriis, censeri debent eodem jure & gaudere privilegiis suorum monasteriorum, cap. recolentes §. ceterum de statu monach. glo. cap. eorum verb. dependeat de aitate & qualitate ord. & ita hoc in casu censuit sacra congregatio inter resolutiones Portugaleses, cujusmodi exemptioni partes non possunt sine papa licentia renuntiare; *Castrensis cons. 432. num. 3. lib. 1. cap. cum tempore ubi Abbatum confessionem & renuntiationem, sicut pater in causa filii, & Dominus in causa servi, Castr. cons. 452. num. 5. Marchesanus tract. de differentiis sententiarum cap. 23. num. 42. & egolatus de iurisdic. ord. in exempt. lib. 2. cap. 7. num. 2. & seqq. cap. 31. num. 7. cap. 4. num. 8. aut vero regulares sine superiorum licentia manent extra claustra, delinquantque, & tunc Episcopus contra eos procedet, d. cap. volentes Conc. Trid. sess. 25. cap. 4. de Reg. & sess. 6. cap. 3. Bulla Sixti P. 6. Kal. Decemb. 1587. incip. cum de omnibus §. sed. & quia Rosa divers. part. 1. dec. 702. num. 5. vide supra §. 4. scholia. 54. quod tamen limita non procedere in militibus S. Joannis Hierosolimitani, qui licet sint regulares & maneant ac delinquant extra claustra, tamen subsunt eorum magno Magistro, quemadmodum per Bullam Pii Papæ sacra congregatio censuit, ad cap. 3. sess. 6. Conc. Trid. Nunc breviter ad causas regularium civiles descendendo, in illisque sic distinguo. Aut proceditur per viam visitationis, aut ordinariæ seu contentiosæ jurisdictionis.**
- 8
- 9
- 10
- 11
- Primo casu si regularia loca curam non habent animarum, aut sunt capita ordinis vel alia monasteria capitibus immediate subiecta & non subsunt Episcoporum visitationi, *cap. 11. sess. 25. de Reg. aut non sunt capita ordinum, nec eis immediate subiecta, & in eis simul cum cura viget regularis observantia, & tunc aut cura imminet ipsis domibus & monasteriis principalibus, aut membris eis annexis & ab eis dependentibus; primo casu procedit cap. 11. sess. 25. de reg. ut possit ab Episcopo visitari*

visitari in eis tantum, quæ ad animarum curam pertinent, tam quo ad locum curæ deputatum, etiam si sint de militia S. Joannis Hierosolimitani.

Secundo vero casu ubi cura incumbit annexis vel dependentibus, & tunc non solum visitatio sed deputatio Vicarii cum congrua portione ad Episcopum spectabit, cap. 7. sess. 7. Conc. Trid. d. cap. volentes §. in eos.

Si vero in his annexis viget sola cura sed non Observantia Regularis, & isto casu sive commendata sint, sive non subduntur Episcoporum visitationi, & correctioni, per cap. 8. sess. 21. si vero Regularia loca curam non habent animarum & tunc aut in eis non viget Regularis Observantia, aut viget.

Primo casu, subiciuntur Episcoporum visitationi, d. sess. 21. cap. 8. in princ. Secundo casu, ubi viget Regularis Observantia, aut agitur de visitatione principalium Monasteriorum, & in his nihil ad Episcopum spectat, d. cap. 8. sess. 7. eodemque jure censentur membra & alia loca principalibus annexa, seu ab eis dependentia uti antè dictum est, d. cap. recoleentes. solvo, quod si eorum superiores sunt negligentibus in subditorum correctione, Episcopus post sex menses potest eorum negligentiam supplere, d. cap. 8. sess. 21. & Bulla Clem. 8. supra citata.

Aut agitur contra Regulares per modum ordinariæ seu contentiosæ jurisdictionis seu cognitionis causarum civilium, & tunc ibi Regulares degunt intra Monasteria, etiam si certum judicem deputatum habeant in partibus quo ad causas mercedis & miserabilium personarum, non prodest regularibus exemptio, Conc. Trid. sess. 7. cap. 14. de refor. vide supra §. 2. scholio 27. ubi latius. aut sunt aliæ causæ, & ipsi Regulares sunt actores aut rei, si rei, cognitio causarum pertinet ad eorum judicem deputatum quem conservatorem vocant, Conc. Trid. cap. 5. sess. 14. prout Regularibus concedi solent, iuxta cap. 5.

Si vero sint actores & tunc sequi debent forum rei, nisi aliud in litteris disponatur, uti disponitur in exemptione Cleri Secundarii Diocesis Leodiens. qui neque active neque passive protogare potest, quemadmodum ostendi in tractatu de jurisdictione ord. in exempt. aut Regulares non habent certum judicem in partibus deputatum & tunc conveniri poterunt coram ordinatio ad solvendum debita etiam uti sedis Apostolicæ delegato, Conc. Trid. sess. 7.

Licet enim textus Conc. Trid loquatur de regularibus extra Monasteria degentibus, tamen procedit etiam contra degentes in claustris, prout ratio suadet, ob quam datur etiam in exorbitantibus à jure extentione, latè Navar. cap. in cap. pœna de panis. dist. 1. Longè magis in favorem ordinarii, cuius jurisdictione competit per totam suam Dioccesim, cap. omnes Basiliæ 16. quest. 7. Lapus alleg. 68. in fin. cap. cum Episcopus de offic. ord. in 6. cum enim ordinarii jurisdictione sit favorabilis. lib. 1. de jurisdic. in exemptis quest. 4. fundatamque habeat intentionem suam per totam suam Dioccesim, quicquid expresse non excipitur, censetur ei concessum. d. cap. cum Episcopus cap. ge-
neri

neri ubi Divus de reg. iur. in 6. l. regula ubi Decius ff. eod. tit. absurdumque esset regulares esse iudices & partes propria in causa. gloss. d. cap. volentes §. in eos autem verb. quantum ad ista de privileg. in 6. Signanter vero cum accessus ad Papam est difficultis, ut eodem in tractatu ostendi, lib. 4. quest. 50. & quest. 51. Navar. cap. contingat Remed. numer. 3. vers. & non facili est ad Papam recursus de rescriptis.

QUESTIO CIII.

Clerici Sæculares Exempti, qui in partibus iudices aut conservatores non habent, coram quibus experiri aut conveniri possint.

S U M M A R I U M.

1. Cleri alii sunt proprii, alii suffraganeorum.
2. Archiepiscopus quid possit in Clericos suffraganeorum.
3. Episcopus quid in Clericos sua Diocesis etiam exemptos possit, tam in criminalibus quam civilibus casibus & numero 5.
4. Hospitalia sub Regum protectione constituta an subsint Episcopo.
5. Conservator est iudex Exemptorum in causis Civilibus.
6. Exempti non habentes certum iudicem, subiacent oratorum.
7. Concilium Tridentinum si non sit receptum, quid iuris.
8. Periculum si sit in mora, sequantur exemptiones.
9. Dispositio recipere interpretationem a verisimili mente disponentis.
10. Dispositio restringi debet, ne quis debite damnum patiatur.
11. Exemptio quæ sit alteri damnum cessat.
12. Exempti in prima instantia Romam evocari non possunt.
13. Privilegia sunt reciproca.
14. Exempti possunt à suis creditoribus coram conservatoribus Exemptorum conveniri.

Clericorum hic facio duplicem speciem, alii enim sunt Clerici proprii, alii suffraganeorum. Proprios Clericos voco eos, qui de jure communi immediate alicui Episcopo aut Archiepiscopo, Primate, Patriarchæ subiacentur, de ejusmodi enim propriis facit quilibet etiam Archiepiscopus aut Patriarcha pro ut quilibet Episcopus in sua Diocesi, Clerici vero suffraganeorum dicuntur, qui sunt in Diocesi immediata alicujus Episcopi, ita dicti respectu Archiepiscoporum, Primate